

2020 – ANUL IORGA, ANUL SĂMĂNĂTORIȘTILOR (XXV):

Sava Popovici Barcian, a copiat harnic cărți de minuni! - niște «codreni» foarte săraci, strângători de rășină ... - drum de cinste al pădurii!

Anul Iorga
Anul sămănătoristilor

Sava Popovici Barcian a copiat harnic cărți de minuni ...

1814 1879
Sava

Aici doarme **Locuitorii de aici erau odinioară niște «codreni» foarte săraci, strângători de rășină pe care o vindeau Sașilor ...**

Rășinariii și-au căpătat biserica de piatră ...

Popovici-Barcianu

Apoldu de Sus

Șaguna prin cultură un organism social

Picu Pătrul

Voevozii noștri din Argeș și Tîrgoviște au stăpinit aici ...

Țara Amlașului

Cine e mulțămît de lucrul său...?

șagunism - tribunism - sămănătorism

Cugetarea (1903) „Cine e mulțămît de lucrul său, are temeiul să fie nemulțămît de mulțămirea sa”, ar trebui să frământe pe fiecare român, așa cum l-a măcinat pe istoricul Nicolae Iorga în multe sale călătorii, pentru a descoperi „Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească”: «De la o vreme se desface la stînga un alt drum printre arbori, spre satul săsesc model Heltau, pe care Românii îl numesc Cîsnădia, ceia ce, într’o formă mai veche, suna Cîsnădie, - nume cu totul deosebit de acela dat de vecini și care dovedește că, din capul locului, aceștia n’au fost singuri în frumoasa poiană. Pădurea nu e de alminterea pustie, ci o străbat până foarte tîrziu noaptea, până la ceasurile despre ziuă cînd încasatorul de crăitari de la capătul orașului îți răspunde «buna dimineața» cînd îi spui «noapte bună», tot felul de drumeți: gospodari în căruțe, muncitori cu unelte’n spinare, soldați călări sau cu carele de provizii, Țigani corturari, primejdioși în ceasurile înaintate, cînd se ieau după trăsurile singuratece și îndrăznesc chiar a ucide. Pe acest drum de cinste al pădurii stăpîne a trecut acum cîteva zeci de ani convoiul de îngropare al Mitropolitului ortodox Șaguna, cel d’intăiu și pană astăzi unicul. Sicriul cu rămășițele bătrînului care-și încheiase întreaga viață și opera întreagă, era petrecut de clericii înalți dintre cari puțini îl plîngeau fără a se gîndi și la moștenirea lui, de mulțimea preoțimii celeilalte, prinsă într’un așezămînt trainic de acela care se ducea acum în cîntările ce petrec moartea creștinilor, de multă mirenime, care fusese chemată de acest arhieru la munca frățească pentru întărirea Bisericii. Nu lipsiau nici cîte unii dintre cei străini, căroro marele mort știuse să li impuie

persoana sa și, prin aceasta, legea sa, neamul său, și pădurea, martura biruințelor și ocrotitoarea suferințelor noastre, va fi sunat din frunzele ei dese o plîngere pentru Vlădica Romînilor, răposatul. Șaguna avea o bisericuță în mijlocul Sibiului și alta la margine, în Josephstadt. Dar acolo i s'a părut că n'ar încăpea de străinătate multă. Și nici nu credea că lîngă negustorii greci din timpuri, lîngă pașnicul Vasile Moga și harnicul Moise Fulea ar fi un loc potrivit pentru marea și îndreptățită lui mîndrie de arhieru peste 2-3 milioane de Romîni. **El își alege deci acel curat, liniștit și harnic colț de Romînie care e Rășinarul.** Lîngă biserica cea nouă din marele sat se vede, la drum, **o bisericuță de îngropare cu grilă de fier și doi lei paznici**, unde jandarmii vin din cînd în cînd să smulgă tricolorul de la vre-o coroană nouă, pentru ca mortul să nu fie înfășurat în semnele deosebitoare ale neamului său. **Puțină lume vine să-și amintească și să aducă mulțumită în acest loc de odihnă**, supt înnaltele dealuri, de-asupra cărora se înnalță departe munții. **Aici doarme Șaguna.**

Acest mormînt e un adăpost. Un alt adăpost era în vremuri acea **căsuță cu fereștile chioare**, zidul crăpat și coperișul de paie zburlete, în care au stat cei d'întîiu episcopi, aduși de la Sîrbii din Buda, pentru Romîni neuniți ai Ardealului, **ca o pomană nesigură și un mijloc trecător de liniștire a sufletelor.** Dacă simți o adevărată înduioșare privind umila dărîmătură, nu e pentru acei străini, împărțitori de antimise și strîngători de dăjdi vlădicești, ci pentru încă una din suferințele, din rușinile care, veac de veac, au căzut din bielșug asupra neamului nostru. **La 1785**, supt episcopi ca aceștia, **Rășinarii și-au căpătat biserica de piatră**, căci pană atunci nici-o astfel de biserică n'aveau episcopii drumeți din **căsuța cu țuguil de paie.** E o clădire ca aceia din Săliște, încinsă cu un brîu care desparte ocnitele pătrate de sus de alte firide prelungi, ce se întind pană la temelie. Ca și acolo, de jur împrejur în acele adîncituri se vede zugrăveala veche, purtînd însemnarea celor cari au plătit pentru dînsa, toți săteni de aice. Mai sînt și alte două biserici: una tot neunită, nouă, iar cealaltă, cu un turnuleț de lemn, a uniților. **Locuitorii de aici erau odinioară niște «codreni» foarte săraci, strîngători de rășină pe care o vindeau Sașilor.** Apoi ei căpătară turme, din care se hrăneau mai mult decît din holde pe acest pămînt pietros de supt muntele brazilor și stîncilor. Întărindu-se, înlesnindu-se și alcătuindu-se tot mai bine, ei putură dura de-a lungul celor două văi spumegătoare case de lemn bine încheiate sau și clădiri de piatră, care toate păstrează însă tipul casei românești de munte. Ei ajunseră oameni hotărîți, mîndri, fără frică de «domni», înaintea cărora nu se prea dau în lături nici astăzi, țînînd la hotarul lor și la cinstea lor. În frunte cu cei șapte preoți ce aveau prin 1780 și cu cei patruzeci de bătrînî, cari purtau frumoase nume vechi: Dancăș, Albu, Alăman, Drăghici, Grebenea, Tatul, Maniu, ei se luptau pentru pămînt cu «magistratul» Sibiului, aducînd înaintea mărturii de la Craiul Matiaș și de la bătrînul Domn muntean Radu, tatăl lui Mircea, pe care-l numiau Negrul. **Preoții au fost tot din aceleași neamuri, cărturari buni de cîntări și de scrisoare.**

Unul, **Sava Popovici Barcian**, a copiat harnic cărți de minuni și cronografe cu un condeiu suptire, foarte sigur, pe la 1800. De la el veniră înaintea alți preoți din același neam. Iar la urmă **această familie cu bucurie la scris**, trăind în evlavia naturii frumoase și a lui Dumnezeu veșnicul, odrăsli, printr'o mamă care s'a încercat și ea în alcătuirii literare, pe copilandrul bălan care dă astăzi un glas puternic și limpede durerii neamului nostru de aici, pe **Octavian Goga.** Nu odată

am avut bune **ceasuri de petrecere prietenească** în casa veche a părintelui său, unul din preoții de astăzi, cel mai bătrîn.

V. Țara Amlășului. Cum vii de la Sibiiu spre Săliște cu trenul care se tîrăște leneș prin valea Sibiiului și apoi a unuia din rîulețele ce se varsă în el, ai pe rînd în fruntea stațiilor formele ungurești care corespund satelor: Orlat, Cacova, Săcel, toate locuite numai și numai de ai noștri. Mai la o parte e **Poplaca**, la stînga; lîngă Orlat se adăpostește către munte Gura-Rîului; și mai sus decît Săliștea e în sfîrșit **Tilișca**, împreună cu Galeșul. Toate la un loc, **acest întreg mic Ținut românesc își avea în timpuri foarte depărtate de noi o capitală în marea așezare săsească a Amlășului și alcătuiau un ducat** pe care, puțină vreme după cedarea Făgărașului, regalitatea ungurească îl dăruise de nevoie acelor Domni ai vecinilor plaiuri neatîrnate, cari întinseseră dese ori mîna lor îndrăzneată către frumoasa pradă ce li se convenia. De la Mircea-cel-Mare până la Țepeș, la Radu-cel-Frumos, la Radu-cel-Mare chiar, **Voevozii noștri** din Argeș și Tîrgoviște au stăpînit aici, fără să aducă însă, ca în șesul făgărășan, mai puțin locuit și apărat de privilegii, domni noi de pămînt din boierimea lor luptătoare.

Spre acest Amlăș din trecutul căruia ni vorbesc atîtea amintiri, ne îndreptăm într'o caldă zi de Septembrie, care dogorește sterpele dealuri de lut ce răsar și se amestecă aici pretutindeni, ca în Ardealul clasic. Săliștea-și muncește ziua harnică, dar îmbrăcămintea se vede pretutindeni strălucitor de albă, ca într'o Duminecă sau zi de sărbătoare. Sărbătoare a fost însă numai ieri, **Ziua Crucii**, petrecută aici în liniște, în post și în evlavioasă oprire de la jocuri. Ca mai toate drumurile mici din Ardeal, și acesta e aproape pustiu într'o zi de lucru. Pustii sînt și locurile de lut galben și iarbă pîrlită ..., singurătate goală, menind a sărăcie. Grădina de zarzavaturi a comunei se înfățișează destul de prost, cu toată îngrijirea împrejmuirii și acareturilor. Un alt drum duce la stînga spre **Apoldul-de-sus**, și dintr'acolo vin, în pasul cînd pripit, cînd leneș, ca în străvechile timpuri de năvălire, corturarii Țigani cari și-au făcut de cîteva zile sălașul la jumătate de cale între cele două sate. Vin răzleți sau în cete bărbații nalți și suptîrateci, cu lungile plete crețe și ochii de patimă și cutezanță, cari lasă să se clatine marile căldări de aramă roșie ce țin în mină, și femei voinice, destul de bine îmbrăcate, care aleargă după trăsură întocmai ca dănciucii pe cari i-au lăsat la șatre, cerșind cu mult zgomot crăițarul drumeților.»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2020-anul-iorga-anul-samanatoristilor-xxv-sava-popovici-barcian-a-copiat-harnic-carti-de-minuni-niste-codreni-foarte-saraci-stringatori-de-rasina--drum-de-cinste-al-padurii-152675.html>

În: **Tribuna**, 21 iunie 2020